

Col·lecció Azimut Turisme

Viatge per la Catalunya ignasiana

Viatge per la Catalunya ignasiana

Les petjades d'Ignasi de Loiola a Montserrat, Manresa i Barcelona

Josep Alert i Puig

■ Cossetània

VIATGE A LA CATALUNYA IGNASIANA

**Les petjades d'Ignasi de Loiola
a Montserrat, Manresa
i Barcelona**

JOSEP ALERT

Aquest llibre ha estat publicat amb la col·laboració
de l'Ajuntament de Manresa

Primera edició: novembre del 2021

© del text: Josep Alert i Puig

© de les fotografies: Archaeodontosaurus, Josep Alert, Renaud Camus,
Josep Huguet, Òscar Rodbag-Ajuntament de Manresa,
Genís Sáez-Ajuntament de Manresa i Jesuit Institute (Londres)

Col·laboració especial: Josep Huguet i Biosca

© d'aquesta edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 - 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Anman Gràfiques del Vallès

ISBN: 978-84-1356-087-8

DL T 858-2021

ÍNDEX

Justificació.....	5
Soldat, místic, pensador i organitzador. Qui fou Ignasi de Loiola?	7
MONTSERRAT	13
MANRESA.....	25
BARCELONA.....	85
Agraïments	143

Justificació

Vestit com un captaire, el futur fundador de la Companyia de Jesús va travessar Catalunya d'oest a est, procedent d'Aragó, tot seguint el traçat de l'antic camí ral. Decidit a fer creu i ratlla amb el seu passat, el pelegrí basc va passar per Lleida, Cervera, Igualada, Montserrat, Manresa i Barcelona.

Entre els anys 1522 i 1526, les terres catalanes van ser testimoni directe del profund procés de formació i transformació d'Ignasi, que deixava enrere la seva condició privilegiada de gentilhome, per esdevenir, simplement, *l'home sant* o *l'home del sac*, com se'l va conèixer popularment. A Catalunya Íñigo trobà mentors espirituals i mestres que l'influïren notablement.

El llibre que teniu a les mans us proposa seguir el rastre de les petjades d'Ignasi en tres escenaris que van resultar decisius en aquest procés de transformació —Montserrat, Manresa i Barcelona—, escenaris que encara avui conserven viu el record de la presència del pelegrí. Suggereix, doncs, un recorregut no tan sols geogràfic, sinó també històric i espiritual.

Si a Montserrat Íñigo es despenqué de la seva vestimenta de noble i lliurà la seva espasa a la Moreneta, com a símbol de la seva determinació de canviar de vida, a Manresa s'hi estigué gairebé un any, durant el qual —enmig de profundes crisis personals— va concebre la missió que, anys des-

prés, el portaria a redactar els *Exercicis espirituals* i a fundar la Companyia de Jesús.

A Barcelona —on va efectuar tres estades, la més llarga de les quals va durar dos anys—, el pelegrí rebé ensenyaments i suports desinteressats, alhora que va formar un cercle de protectors, deixebles i seguidors, amb alguns dels quals mantindria el contacte per sempre més. Com ell mateix va confessar per carta, la capital catalana era la població a la qual havia d'agrair més coses.

Aquesta guia identifica les principals localitzacions que, en aquests tres indrets determinants, testimonien la memòria d'Ignasi de Loiola. No proposa un itinerari, sinó que aporta informació sobre cada lloc, i deixa que sigui el mateix viatjant qui construeixi la seva ruta a cada indret, a partir de la pròpia tria personal.

A iniciativa de la Companyia de Jesús —i amb el suport de diferents governs autònoms i municipis concernits— s'ha traçat un itinerari —turístic i espiritual alhora— que recrea la ruta que Íñigo va recórrer l'any 1522 des de Loiola fins a Manresa. Concebut amb el propòsit d'oferir una experiència de pelegrinatge, el **Camí Ignasià** comença a Azpeitia —a la casa on va néixer el sant— i finalitza a la Cova de Manresa. A més del trajecte geogràfic i dels seus recursos, ofereix l'oportunitat

Mapa del Camí Ignasià

de realitzar un “camí interior” i de practicar els *Exercicis espirituals* de trenta dies tot caminant i fent la ruta.

El traçat del Camí Ignasià inclou un total de 27 etapes, que recorren pel País Basc, La Rioja, Navarra, Aragó i Catalunya. En terres catalanes el Camí consta de set etapes:

- Fraga-Lleida (etapa 21, 33 km).
- Lleida-el Palau d'Anglesola (etapa 22, 22,7 km).
- El Palau d'Anglesola-Verdú (etapa 23, 24,7 km).
- Verdú-Cervera (etapa 24, 16 km).
- Cervera-Igualada (etapa 25, 37 km).
- Igualada-Montserrat (etapa 26, 26,8 km).
- Montserrat-Manresa (etapa 27, 23,5 km).

Els pelegrins que hagin fet el Camí a peu (100 km) o amb bicicleta (200 km) rebran el certificat de peregrinació ignasiana. Els pelegrins que visitin el Camí en alguna de les seves etapes i llocs, rebran el certificat de pelegrí ignasià.

Amb motiu de la celebració de l'Any Jubilar, periòdicament s'obre la porta santa ubicada al santuari de la Cova de Manresa (*vegeu pp. 44 i 45*) de manera que els pelegrins que arribin a la ciutat podran travessar-la. Aquells que ho facin —i compleixin les condicions estipulades per obtenir el Jubileu— rebran les indulgències plenàries concedides pel Papa.

Atès l'interès de Barcelona en la vida d'Ignasi, el llibre que teniu a les mans —tal com hem indicat— va més enllà del traçat del Camí Ignasià pròpiament dit, i inclou la capital catalana, on un seguit de vestigis, materials i immaterials, conserven la memòria del pelegrí.

Soldat, místic, pensador i organitzador.

Qui fou Ignasi de Loiola?

20 de maig de 1521. Dilluns de Pentecosta. Pamplona pateix el setge de les tropes franceses i navarreses. La ciutadella de la capital de Navarra és defensada, entre d'altres, per milícies guipuscoanes, partidàries del domini castellà. És una defensa a ultrança, numantina, protagonitzada per un grapat de combatents disposats a donar-ho tot. Una defensa poc realista, que només es pot entendre a partir d'una premissa: el sentit de l'honor propi d'aquells que han fet del servei d'armes no tan sols una professió, sinó també un codi de conducta, la raó de ser de la pròpia existència.

Dies abans, en saber la notícia de l'avenç de les tropes navarreses i franceses, aquest grapat de combatents guipuscoans s'ha negat a retirar-se cap a Logronyo —com hauria estat raonable— i ha pres una decisió poc audaç en termes militars: dirigir-se cap a Pamplona i tancar-se dins la ciutadella amb el propòsit concret de defensar-la costi el que costi.

Els invasors ocupen la ciutat. Al seu interior, només resisteix la ciutadella. I dins la ciutadella, no tothom té clar que valgui la pena continuar resistint. Un d'aquells combatents guipuscoans, però, es nega rotundament a lliurar la forta-

lesa. I no tan sols això: aconsegueix convèncer la majoria dels assetjats que s'ha de resistir. Perquè la rendició no és honrosa. Determinat a desafiar la providència, el combatent guipuscoà se surt amb la seva (potser els altres no gosen contrariar-lo). Per si de cas, abans del combat confessa els seus pecats a un company d'armes (encara no és un sant). La sort ja està decidida...

I la sort voldrà que, enmig del fragor de la batalla, una bala de canó llançada per l'enemic vagi a espetegar justament a la cama dreta d'aquell que deia que s'ha de resistir costi el que costi. En qüestió de segons, el combatent queda fora de combat. La bala —o la mala sort, o la providència— li deixa feta miques la tibia dreta i malmesa la cama esquerra. El seu honor també queda fet miques...

Al cap de tres dies de negociacions, la ciutadella és lliurada als ocupants. El desenllaç és poc èpic: seran precisament aquests —els ocupants— els que procuraran les primeres cures a aquell combatent de trenta anys que ha quedat fora de circulació, amb una cama literalment destrossada.

El combatent —o, més aviat, l'excombatent— no és un qual-sevol. Té nom i, sobretot, té cognoms, perquè té llinatge. Es diu

Íñigo. Íñigo López de Loiola, fill de Beltrán Yáñez de Oñaz y Loiola —senyor de Loiola i d'Azpeitia— i de Marina Sáenz de Licona y Balda. És de rànica noblesa: pertany a una de les nissagues més antigues de Guipúscoa i Biscaia. Els seus avantpassats han lluitat al costat de la facció aristocràtica partidària de Castella.

Nascut el 1491 a Loiola, a prop d'Azpeitia, Íñigo és el benjamí de tretze germans. La seva mare havia mort durant el part. El seu pare volia que fos clergue. Hi ha qui diu que fins i tot va arribar a rebre la tonsura. En tot cas, es devia amarar de la religiositat popular pròpia de les terres basques, però sense fer, de moment, la carrera eclesiàstica.

Cap al 1506 Íñigo —que encara és un adolescent— és enviat a fer de patge del comptador major dels Reis Catòlics. Frequenta els ambients cortesans a Arévalo i a Valladolid. Tot i que no és allò que avui en diríem un intel·lectual, s'amara de la cultura cortesana de l'època i s'aficiona als llibres de cavalleries. I s'impregna també dels vicis propis de la seva classe social. No es priva d'allò que després ell mateix considerarà aventures pecaminoses. Aventures que barrejaven l'exercici de les armes i l'exercici de la carn, i que li van valdre problemes judicials a ell i a un germà seu que era clergue.

El 1517, en qualitat de gentilhome, Íñigo entrà al servei del virrei de Navarra, Antonio Manrique de Lara, duc de Nájera, que era familiar seu i que pertanyia a la mateixa facció política. En aquesta nova singladura, el benjamí dels

Loiola participa hàbilment en la pacificació de les revoltes de Nájera i de Guipúscoa. I és precisament durant aquesta etapa quan, intentant defensar Pamplona, cau greument ferit i veu com, de manera brusca i imprevista, enceta un nou capítol de la seva vida.

Íñigo passa una llarga convalescència a la casa pairal de Loiola. Llarga i dolorosa. I, segurament, avorrida durant moltes estones. Necessita entretenir-se i demana llibres de cavalleries, la seva afició juvenil. En lloc d'enviar-li llibres de cavalleries, però, li fan arribar literatura pietosa. I passa les hores llegint vides de sants i altres obres de contingut religiós.

Íñigo no tan sols fa un bany d'espiritualitat. També fa un bany d'humilitat. La recuperació física li resulta extremadament dolorosa. Els metges li han de recol·locar els ossos de la cama ferida, que se li han soldat malament. Les intervencions quirúrgiques —sense anestèsia— li provoquen un dolor enorme, que suporta estoicament. Amb les fractures infectades, el seu estat s'agreuja cada cop més i es tem el pitjor. Contra tot pronòstic, però, recupera la salut, encara que s'ha de sotmetre a noves operacions i a rudimentaris mecanismes ortopèdics per corregir-li la deformació i l'escurçament d'una cama. Uns mecanismes que devien ser autèntiques tortures.

Durant la convalescència, l'experiència física corre paral·lela a l'experiència emocional. Íñigo suporta amb resiliència una situació que li és completament nova, que el transforma com a persona. Pateix i reflexiona. Descobreix l'altra

Trasllat d'Íñigo des de Pamplona fins a Loiola després de ser ferit.
Motllo de bronze original de l'escultura de Joan Flotats instal·lat
a la Cova de Sant Ignasi de Manresa

cara de la vida. Mira cap al passat i fa examen de consciència. Mira cap al futur i fa propòsit d'esmena. Vol imprimir un altre rumb a la seva vida. Les seves prioritats seran, a partir d'ara, unes altres. Res no tornarà a ser com abans. Vol ser una altra persona i s'encomana a Déu perquè li mostri el camí que ha de seguir. Dit amb paraules actuals, Íñigo es *reinventa*.

Abans de *reinventar-se* plenament, però, el futur fundador de la Companyia de Jesús passa per una aguda crisi personal. Una crisi plena d'insatisfaccions i frustracions, amb manifestacions d'allò que alguns considerarien avui els símptomes propis d'una depressió.

Amb la mobilitat encara no recuperada del tot, el petit dels Loiola decideix desfer-se dels seus béns i pelegrinar a Jerusalem. La

família no hi està d'acord i intenta impedir-ho. No hi ha res a fer. Ell està decidit a fer creu i ratlla.

El febrer de 1522 Íñigo surt de casa seva a l'esquena d'una mula. El propòsit és arribar a Barcelona, per embarcar cap a Itàlia i obtenir, a Roma, l'autorització papal per anar a Terra Santa. En el seu trajecte, s'atura al santuari d'Arantzazu. Reprèn el camí i, després de passar per La Rioja, Navarra i Aragó, s'endinsa per terres catalanes. Passa per Lleida, Cervera i Igualada. Es dirigeix cap a Montserrat, on es confessa. Fa la vetlla d'armes davant la Moreneta, es desprèn de l'espasa i la indumentària i es vesteix amb roba de sac.

A peu i amb una cama que encara no està curada del tot, el pelegrí —que presenta un aspecte propi d'un captaire— reprèn la ruta

cap a Barcelona. De manera imprevista, però, es desvia a Manresa. El seu propòsit és estar-s'hi només uns dies, en una mena de parada tècnica. L'estada, però, no durà dies, sinó mesos: gairebé un any. Entre març de 1522 i febrer de 1523, el futur sant feu vida en aquesta ciutat de la Catalunya interior.

Segons expressà ell mateix, aquests deu mesos a la capital del Bages acabaren sent els més decisius de la seva vida, no només perquè el van transformar profundament, sinó també perquè li van mostrar la missió cap a la qual havia d'encaminar la seva vida.

A Manresa Íñigo travessa fases diverses, algunes de les quals crítiques. Viu de les almoines, practica la caritat, s'autoimposa una rígida austeritat i se sotmet a severes pe-

nitències. La recerca de la transcendència el porta a descuidar el seu cos excessivament, fins al punt d'emmalaltir greument, si hem de fer cas dels testimonis.

La seva presència no passa inadvertida, tant per la seva indumentària (la quitxalla el coneix com *l'home del sac*) com pel seu estil de vida ascètic, que no pot amagar els seus orígens nobles. Al voltant seu es forma un primer grup de seguidors, integrat principalment per dones: són les *inyigues*. El pelegrí té diverses visions místiques (o il·lustracions) que, a poc a poc, l'acosten a un ideal que anys després acabarà quallant en la fundació de la Companyia de Jesús. I també a Manresa redacta unes notes que constitueixen la base d'allò que més endavant seran els *Exercicis espirituals*, la seva obra més important.

Al cap de deu mesos d'haver fet escala a Manresa, Íñigo reprèn el camí. Arriba a Barcelona, s'embarca cap a Itàlia i, després d'un viatge ple de peripècies, obté del papa Adrià VI la llicència per anar a Terra Santa. Finalment, el setembre de 1523 posa els peus a Jerusalem. El seu propòsit d'establir-se a Palestina, però, topa amb la negativa dels franciscans, que l'obliguen a tornar per on ha vingut.

El febrer de 1524 el pelegrí torna a ser a Barcelona, on es retroba amb els seus coneguts. Inicia llavors una estada de dos anys a la

Ignasi de Loiola vestit de militar, en un retrat del segle XVII.
(Col·lecció Château de Versailles)

capital catalana. Dos anys al llarg dels quals no tan sols començà a formar-se intel·lectualment (estudia llatí i gramàtica), sinó que, continuant l'experiència iniciada a Manresa, practicà la caritat i feu tasques d'apostolat, sense renunciar a un ideal de vida ascètica i austera. També com a Manresa, la seva personalitat deixa petjada, fins a cristal·litzar en una nova fornada d'*inyigues*, algunes de les quals el continuaran ajudant un cop hagi marxat de la ciutat per seguir el seu camí.

A Barcelona Íñigo va disposar dels primers deixebles i començà la pràctica dels exercicis espirituals, que potser ja havia assajat abans a Manresa. Barcelona, confessà posteriorment ell mateix, fou la població a la qual hagué d'agrair més coses.

Decidit a prosseguir els seus estudis, el 1526 Íñigo se'n va a Alcalá de Henares —on aprendrà lògica, física i teologia— i després a Salamanca. Tant en un lloc com en l'altre, l'experiència se salda amb fracassos rotunds. Les seves pràctiques espirituals el fan sospitós d'il·luminat. És empresonat i la Inquisició el processa diverses vegades. Desenganyat, Íñigo decideix anar-se'n a París, on continua els seus estudis.

A peu des de Barcelona, el pelegrí arriba a la capital francesa el febrer de 1528, on romandrà més de set anys i on canviarà el seu nom pel d'Ignasi, en homenatge al sant d'Antioquia.

Estudia filosofia i teologia i l'any 1534 obté el grau de magisteri en arts. Té 43 anys. Ignasi ha consolidat aleshores un cercle de

sis seguidors fidels, amb els quals forma una mena de fraternitat i comparteix l'experiència dels *Exercicis*. En un jurament col·lectiu a la capella de Saint Denis de Montmartre, tots emeten els vots de pobresa, castedat i pelegrinatge a Jerusalem. De manera no oficial, ha nascut *de facto* el germen de la futura Companyia de Jesús.

Ignasi no renuncia a la seva condició de rodamon. Fa estades a Rouen, Bruges, Anvers i Londres per aconseguir recursos per al seu projecte. També visita la seva terra natal, on tracta de reparar els pecats de joventut i on fa una cura de salut.

L'any 1537 Ignasi i els seus seguidors viatgen a Roma per demanar al papa llicència per anar a Jerusalem i la seva promoció als ordes sagrats, malgrat que alguns d'ells encara no siguin sacerdots. Mentre espera l'autorització, és ordenat sacerdot. El projecte de viatjar a Terra Santa fracassa a causa de les hostilitats entre la Santa Seu i l'Imperi turc. Esvaïdes les esperances, Ignasi s'ofereix al pontífex perquè, a ell i als seus companys, els destini on calgui. Inicialment el seu radi d'acció és Roma, des d'on les activitats del grup s'aniran escampant per Itàlia.

Els anys vinents Ignasi i els seus deixebles els dediquen a fer tasques d'apostolat, a l'ensenyament, a tenir cura de persones grans i a posar les bases de l'orde que estan projectant, però que formalment encara no existeix. Finalment, el 1540, per mitjà de la corresponent butlla papal, la Companyia de Jesús obté l'aprovació definitiva. El nou institut no

és ben vist per totes les jerarquies eclesiàstiques. L'omissió d'un hàbit propi i de la pràctica del res coral, com també la supressió de penitències obligatòries i la dependència directa del Papa —sense subjecció als bisbes—, no són del gust de tothom. Amb el vot unànime dels seus companys, l'any següent Ignasi esdevé el primer general de la nova congregació.

Durant els quinze primers anys d'existència de la Companyia, amb Ignasi al capdavant, s'estén a diferents continents i desplega una activitat frenètica: promou l'acollida de catecúmens d'origen jueu, obre la Casa de Santa Marta per acollir antigues prostitutes, posa en funcionament dos col·legis —el Romà, dedicat als estudis sacerdotals, i el Germànic, per a estudiants d'origen centreeuropeu—, aconsegueix l'aprovació del llibre dels *Exercicis* i redacta les *Constitucions* de la congregació. Establert a Roma per imperatiu del Papa, Ignasi —que continua portant una vida summament austera— coordina les activitats de la Companyia i s'ocupa de pobres, orfes i malalts. La seva labor l'absorbeix fins al punt que només dorm quatre hores diàries.

El 31 de juliol de 1556, als 65 anys, Ignasi de Loiola mor a la seva senzilla cel·la. En el moment de la desaparició del seu fundador, la Companyia de Jesús —que aleshores tenia un miler aproximat de membres— estava a l'avantguarda del catolicisme en activitat missionera (s'havia expandit per Europa i Amèrica i havia penetrat a Àsia

i Àfrica), en educació (havia obert 48 col·legis), en el debat intel·lectual i en l'apostolat. El 1609 Ignasi fou beatificat i el 1622 canonitzat. La seva festivitat litúrgica s'escau el 31 de juliol.

Al llarg de la seva vida, Ignasi combinà el doble vessant d'home d'acció i alhora profundament contemplatiu. La seva concepció de l'apostolat fou considerada heterodoxa i “mundana” en el seu moment per alguns sectors de l'Església. Ignasi, que era un home del Renaixement, procurà que els primers jesuïtes freqüentessin àmbits seculars com les aules universitàries. Exigí als seus missioners que li escrivissin no solament sobre la seva tasca, sinó també sobre els costums locals i tot allò que els semblés extraordinari, ja que calia sortir a “buscar Déu pertot arreu”. La seva visió de l'apostolat era oberta a tot tipus de sabers i aptituds —des de l'estudi de les llengües fins als coneixements científics, passant per les dots de convicció i organització—, cosa que era compatible amb un ideal de vida ascètic. La dimensió mística d'Ignasi, força ignorada fins a l'actualitat, ha estat reivindicada pels estudiosos en els darrers temps.

En el context d'una Europa esquinxada com a conseqüència de la Reforma, la institució creada per Ignasi fou un útil instrument del papat al servei de la Contrareforma. Considerats una mena de milicians del Sant Pare, els jesuïtes van combatre el protestantisme tant des de la teologia com des de l'apostolat actiu.

MONTSERRAT

Estàtua de sant Ignasi,
a l'atri de la basílica

L'arribada a Montserrat: entre el monestir i la muntanya

El matí del 21 de març de 1522 Íñigo arribava a Montserrat, després d'un periple per terres basques, riojanes, navarreses, aragoneses i catalanes. A l'hom de la mula que li havien ofert —i amb la cama encara adolorida per la ferida que havia rebut a Pamplona—, el pelegrí havia deixat enrere Logronyo, Tudela, Alagó, Saragossa, Fraga, Lleida, Cervera i Igualada. Segurament en aquest últim indret havia comprat una tela de sac aspra, a partir de la qual es va fer fer una túnica que li havia de servir de vestit per pelegrinar fins a Jerusalem.

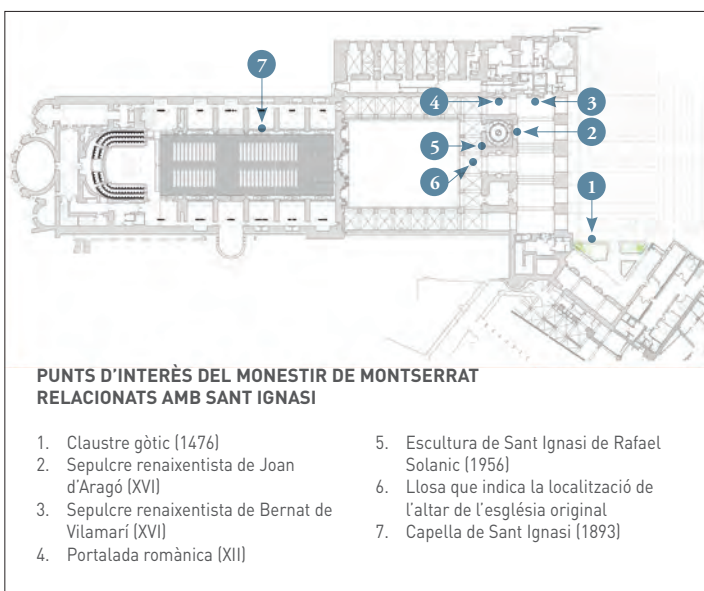
Per completar la indumentària de pelegrí, també havia comprat un bordó —el típic bastó alt que porten els romeus—, una carbaseta que li fes de cantimplora i un parell d'espardenyes, de les quals només se n'havia quedada una, per calçar el peu que tenia ferit.

Abans d'arribar a la muntanya sagrada, el futur fundador de la Companyia de Jesús havia tingut una temptació. Havia coincidit amb un morisc, a qui no havia estat capaç de convèncer sobre la virginitat de Maria. Frustrat davant d'aquest fracàs, Íñigo es plantejà la possibilitat de substituir el recurs a la dialèctica pel recurs a la violència, com havia fet altres vegades. El seu honor “de classe” era encara un obstacle que s'interposava en el camí que l'havia de portar cap a una nova existència.

Comportant-se encara com un cavaller medieval que esperés una missió que li marqués el camí que havia d'emprendre, Íñigo arribà al monestir decidit a executar el tradicional ritual feudal. Vetllà armes la nit del 24 al 25 de març, davant de la marededeu, de vegades agenollat i de vegades a peu dret, recolzat en el bastó que portava.

L'endemà de la vetlla, en un gest que simbolitzava la seva voluntat de fer creu i ratlla respecte a la seva vida anterior, Ignasi es despenngué de l'espasa, del punyal i de la indumentària de gentilhomo que fins llavors l'havien acompanyat. El mateix va fer amb la mula, que donà a la comunitat i que se sap que va viure força anys. Com ell mateix explica, a partir d'aleshores vestiria “les armes de Crist”. El punyal i l'espasa van quedar penjats a l'altar de la Mare de Déu com a exvots. Van romandre exposats a la reixa que separava el cambril de la marededeu del cos de l'església, i amb el pas dels anys esdevingueren objectes de devoció.

L'altre objectiu del nouvingut era buscar un confessor a través del qual pogués passar comptes amb el seu passat. Tradicionalment, s'ha dit que aquesta tasca va recaure en el pare Joan Chanon —oriünd del sud de França o dels Països Baixos—, que fou el primer director espiritual del futur sant. Segons alguns autors, però, Íñigo

no es va confessar amb Chanon —amb qui tingué tracte en ulteriors visites a Montserrat—, sinó amb algun dels dos monjos guipuscoans que hi havia al monestir, que parlaven basc.

La confessió d'Íñigo es va fer per escrit, segurament a partir d'uns formularis *ad hoc*. És per això que se sol dir que Íñigo va deixar a Montserrat no tan sols l'espasa, el punyal i la mula, sinó també els seus pecats.

Durant l'estada de tres dies que el pelegrí va fer a Montserrat, és més que probable que recorregués la muntanya i que, per tant, conegués no tan sols les ermites escampades pel massís, sinó també els ermitans que habitaven a les diferents coves i balmes que foraden aquesta mola rocallosa. Segurament, el seu model de vida ascètica i de recolliment devia desvetllar l'atenció d'algú com Íñigo, que

en aquells moments es trobava en una cruïlla existencial.

Amb la seva particular orografia, les seves formes suggestives i la seva atmosfera carregada d'espiritualitat, el massís montserratí —que aleshores tenia una fesomia no gaire diferent de l'actual— devia oferir al pelegrí una invitació a aprofundir en la recerca del més enllà a través de la coneixença d'un mateix.

Malgrat que l'*Autobiografia* no ho recull, segons la tradició oral vinculada a la muntanya santa, l'estada d'Íñigo a Montserrat no es limità tan sols als tres dies que sojornà al monestir, sinó que anà més enllà i inclogué el massís en el seu conjunt, que degué freqüentar després d'abandonar l'abadia, fins i tot durant l'estada de gairebé un any a Manresa, al llarg de la qual experimentà un procés de transformació, amb episodis de caràcter místic i ascètic.

Vista exterior de l'abadia de Montserrat

En aquesta transformació vinculada a Montserrat, és probable que Íñigo s'impregnés també dels mètodes de pregària representatius del corrent de la *devotio moderna*, centrats en una oració personal metòdica, importats al monestir pels monjos reformistes, encapçalats per l'abat Cisneros, i que conegués les seves obres, especialment l'*Exercitatorio de la vida espiritual*, un manual d'oració per a novicis i laics publicat l'any 1500 a la mateixa impremta del monestir. Actualment, els experts consideren fora de dubte la influència d'aquesta obra en els *Exercicis espirituals* del fundador dels jesuïtes, juntament amb una altra publicació, també montserratina, que havia estat publicada dos anys abans de la visita d'Íñigo: el *Compendio breve de exercicios espirituales*, del qual és autor un monjo anònim del monestir.

Alguns biògrafs no descarten que Íñigo hagués estat a Montserrat abans de l'any 1522, ja que el monestir havia esdevingut als se-

gles XV i XVI un santuari marià de referència a Europa i començava a ser conegut al Nou Món, que encara no feia cent anys que s'havia descobert. Era, per tant, un punt d'atracció per a tota mena de persones. Es té constància de la devoció a la Moreneta en ambients cortesans (Isabel de Castella, Germana de Foix) i a la mateixa casa del duc de Nájera —antic protector d'Íñigo—, a través del seu matrimoni amb Joana de Cardona, el pare de la qual havia estat educat a l'Escolania del monestir.

La devoció per Montserrat s'estengué també a la terra oriünda d'Íñigo: les esglésies de Guipúscoa recaptaven almoines per al monestir català, que rebia deixes testamentàries i pelegrins procedents del País Basc. Està documentat que les Junes Generals de Guipúscoa van autoritzar peticions d'almoines a favor de Montserrat, amb la condició que l'abadia tingués dos confessors que poguessin atendre en llengua basca.